

Оксана Дудко, к.і.н.

Центр міської історії Центрально-Східної Європи
вул. Акад. Богомольця, 6
Львів

o.dudko@lvivcenter.org
+38 097 905 39 31

Перша світова війна. Між історіографією і ювілеєм

Цей курс розглядає війни як тотальну модерну подію, що торкнулася не тільки військових, але й цивільного населення на різних континентах. Ми вивчатимемо війну в ширшому контексті ХХ ст. і ХХІ ст., щоб зрозуміти її впливи і сліди у сьогодишньому світі.

Під час курсу ми обговоримо основні питання, які цікавили і цікавлять академічних дослідників. Спробуємо зрозуміти чому в один період домінувала воєнна та дипломатична історія, де знання стратегії, тактики, перебігу битв, дипломатичних відносин і зовнішньої політики було одним з найвищих пріоритетів. Як сталося так, що багато сучасних досліджень взагалі не торкається подій на фронтах? Як з'явилися нові дослідницькі напрямки (нова політична історія, нова воєнна історія, соціальна історія, культурна історія та ін.)? Що означає вивчати війну без людей (історія тварин, історія предметів)?

Другою важливою частиною курсу є аналіз публічного виміру війни. Ми говоритимемо про те, хто „відповідальний” за формування знань і уявлень про Велику війну поза академією. Ми розглянемо як бачили і розуміли світовий конфлікт наступні покоління, як війну пам'ятали, вшановували і забували, як вона репрезентується у офіційній політиці держав, літературі, медіа, кіно та Інтернеті.

Тематично ми торкнемося глобальних та індивідуальних вимірів війни. Зокрема вивчимо як війна змінила кордони та політичні системи, як трансформувалася імперський простір, що означало для Європи виникнення нових національних держав, яке значення вона мала війна для культурних перетворень, як впливала на економіку і науку. По-друге, ми аналізуватимемо „культуру війни”, тобто „широкий набір репрезентацій, через які [люди] надавали війні сенсу, і переконували себе, що треба продовжувати боротьбу”. Ми розглянемо як виглядало життя на фронті, що означала війна для солдат; з якої перспективи бачили війну біженці, виселенці і військовополонені; який стосунок до війни мало мирне населення; що означало жити на ворожій окупованій території і у зруйнованому місті; як змінилися гендерні ролі; які емоційні, фізичні та моральні досвіди принесла війна.

Вимоги до курсу

Підготовка. Для кожного семінару лекції необхідно буде прочитати 1–2 статті або окремі розділи з книг. Ви повинні виокремити основну тезу та аргументи автора. Чи Ви погоджуєтеся з тезою автора? Чи його дослідження є цілісним? Які ширші контексти і теми воно піднімає?

До окремих занять передбачається самостійний перегляд фільмів (художніх та документальних), прочитання уривків художньої літератури, коміксів, прослуховування аудіо, вивчення відеоігр, візуальних матеріалів та Інтернет-проектів. Для підготовки круглого столу передбачається самостійна робота в групах.

Ви можете контактувати зі мною стосовно письмових робіт і презентацій. Я можу читати і коментувати проміжні роботи й обговорити їх з Вами. Якщо у Вас виникають

складнощі чи питання – Ви можете написати мені мейл або домовитися про індивідуальну консультацію.

Структура занять. Курс триватиме один семестр. Заняття відбуватимуться у форматі семінару. В основі заняття – обговорення статей та інших матеріалів. Інколи на початку заняття ми можемо мати невеликі опитники (5 хв.) або короткі письмові завдання (5 хв.). Деякі заняття передбачатимуть роботу в малих групах (15 хв.).

Наприкінці курсу відбудеться відкритий круглий стіл на тему „Якої війни (не)потребує Україна”. Мета круглого столу, на основі вивченого матеріалу, обговорити сучасну українську історіографію Першої світової війни та публічний вимір війни в Україні, а також роль академічних істориків у формуванні ширших суспільних уявлень про минуле.

Оцінювання.

I. Участь у дискусіях і обговореннях на семінарських заняттях. Оцінюється Ваше активне заангажування у дискусії, аналіз тез і аргументів авторів, а також вміння коментувати і ставити запитання. Якість та рівень наших дискусій залежить від Вашої підготовки та участі.

II. Письмова робота (5–7 сторінок максимум).

Можливість 1. Написання есею на одну з тем курсу. Можна також запропонувати тему, що не ввійшла в курс (наприклад, дитинство у війни, війна і мистецтво тощо).

Можливість 2. Написання концепції екскурсії / аналіз переглянутої виставки.

Можливість 3. Рецензія на книгу.

Можливість 4. Аналіз фільму / коміксу / відеогри.

Можливість 5. Аналіз Інтернет-проектів (мапи, дата-візуалізації, цифрові виставки, інтерактивна документалістика, twitter-проекти, цифрові колекції тощо).

Можливість 6. Критичний огляд заходів, присвячених столітньому ювілею війни: офіційна позиція і публічна реакція (одна країна або порівняльний аналіз програм заходів кількох держав).

Можливість 7. Ви завжди можете запропонувати власний проект, однак його необхідно заздалегідь узгодити.

Термін подачі письмової роботи – кінець жовтня.

III. Презентація (10 хв.) на одну з тем курсу, що стане основою ширшого обговорення на семінарському занятті або круглому столі. Презентація може базуватися на письмовій роботі.

Структура оцінювання

30% – активна участь у семінарських заняттях

40% – письмова робота

30% – презентація

Тема 1. Методи і питання. Війна як історіографічна репрезентація.

The Historian and the Centenary [<http://podcasts.ox.ac.uk/historian-and-centenary>]

Winter, J, Prost, A (2008) *The Great War in History: Debates and Controversies, 1914 to the Present*, Cambridge University Press, New York, 6–34

Тема 2. Як Європа дійшла до війни.

Clark, C (2013) *The Sleepwalkers: How Europe Went to War in 1914*, HarperCollin Publishers, New York. (Introduction&Conclusion)

Neiberg, MS (2001) *Dance of the Furies: Europe and the Outbreak of World War I*, Cambridge, Belknap Press, London, 121–149(Chapter 5. The Coming of the Great Storm)

Тема 3. Сараєво. Іконографія одного вбивства.

Neiberg, MS (2001) *Dance of the Furies: Europe and the Outbreak of World War I*, Cambridge, Belknap Press, London, 36–65 (Chapter. 2 Background to Sarajevo 1904–1914)

Clark, C (2013) *The Sleepwalkers: How Europe Went to War in 1914*, HarperCollin Publishers, New York, 366–367, 488–551 (The Assassination, Chapter 12. Last Days).

Вбивство у Сараєво. Інтерактивна мапа
<http://ww1.lenta.ru/saraevo/>

Тема 4. Світ як поле бою. Глобальний вимір війни.

Beckett, IFW (2007) *The Great War. 1914–1918*, Pearson, Longman, London, 223–261 (The war on land, The war at sea, the war in the air).

First World War. The story of a Global Conflict. The Gardian Interactive Documentary
<http://www.theguardian.com/world/video/2014/jul/23/guardian-interactive-documentary-first-world-war-video-trailer>

Neiberg, M, Jordan, D (2012) *The Eastern Front 1914–1920*, Amber Books, London, 54–83 (Galicia and Poland).

Тема 5. Імперії у війні. Мрії, плани, стратегії.

Zückert, M, *Imperial War in the Age of Nationalism – The Habsburg Monarchy and the First World War*, in Leonhad, J & Hirschhausen, U (eds) (2012) *Comparing Empires. Encounters and Transfers in the Long Nineteenth Century*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 500–517

Das, S, “*Heart and Soul with Britain*”? – *India, Empire and the Great War*, in Leonhad, J & Hirschhausen, U (eds) (2012) *Comparing Empires. Encounters and Transfers in the Long Nineteenth Century*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.

Тема 6. Національність, етнічність, раса.

Das, S, *Indians at Home, Mesopotamia and France, 1914–1918: Towards an Intimate Story*, in Das, S (ed.) (2012), *Race, Empire and First World War Writing*, Cambridge University Press, New York, 70–89

Moyd, M, ‘*We don’t Want to Die for Nothing*’: *Askari at War in German East Africa, 1914–1918*, in Das, S (ed.) (2012), *Race, Empire and First World War Writing*, Cambridge University Press, New York,

Тема 7. Економіка, логістика і менеджмент війни

Chickering, R, Förster, S (eds) (2006) *Great War, Total War. Combat and Mobilization on the Western Front, 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 57–72 (Chapter 3. World War I and Revolution in Logistics)

Chickering, R, Förster, S (eds) (2006) *Great War, Total War. Combat and Mobilization on the Western Front, 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 349–267 (Chapter 18. War Aims, State Intervention, and Business Leadership in Germany: The Case of Hugo Stinnes)

Chickering, R, Förster, S (eds) (2006) *Great War, Total War. Combat and Mobilization on the Western Front, 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 369–287 (Chapter 19. Lloyd George and the Management of the British War Economy)

Winter, J, Prost, A (2008) *The Great War in History: Debates and Controversies, 1914 to the Present*, Cambridge University Press, New York, 109–126

Тема 8. Армії. Стратегії. Тактики. Озброєння

Keegan, J (1978) *Face of Battle*, Penguin Books, New York, 207–290 (Chapter 4. The Somme, 1 July 1916)

Our World War. Interactive Episode

<http://www.bbc.co.uk/programmes/articles/1kWsQcfTPFjfz9sdxFTGFhC/our-world-war-interactive-episode>

Smith, VS, Audoin-Rouzeau, S, Becker, A (2008), *France and the Great War 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 84–102 (Chapter 3. The Front and the Soldiers' War)

Додатково

Chickering, R, Förster, S (eds) (2006) *Great War, Total War. Combat and Mobilization on the Western Front, 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 73–93 (Chapter 4. Mass Warfare and Impact of Technology)

Jones, E (2014) Terror Weapons: The British Experience of Gas and Its Treatment in the First World War, *War in History*, Vol. 21(3), 355–375.

Тема 9. Солдати: фізичний, моральний і емоційний досвід

Tardi, J (2012) *It was the War of the Trenches*, Fantagraphics Books, Seattle, 1–80.

Valiant Hearts: The Great War (2014)

<http://youtu.be/tSmyLXfiQTc>

<http://youtu.be/E9T-h2loAmg>

Watson, A (2009), *Enduring the Great War. Combat, Morale and Collapse in the German and British Armies, 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 44–84 (Chapter 2. Why Men Fought: Combat Motivation in the Trenches)

How did so many soldiers survive in the Trenches?

<http://www.bbc.co.uk/guides/z3kgjxs>

Тема 10. Війни проти цивільного населення. Домашній фронт

Grayzel, SR 1999 *Women's Identities at War. Gender, Motherhood, and Politics in Britain and France During the First World War*, The University of North Carolina Press, London, 86–121 (Promoting Motherhood and Regulating Women's Labor and the Nation)

Proctor, TM (2010) *Civilians in a World War 1914–1918*, New York University Press, New York and London, 177–203 (Chapter 6. Creating War Experts)

Chickering, R, Förster, S (eds) (2006) *Great War, Total War. Combat and Mobilization on the Western Front, 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 153–168 (Chapter 8. War Between Soldiers and Enemy Civilians, 1914–1915)

Додатково

Grayzel, S, Changing lives: gender expectations and roles during and after World War One <http://www.bl.uk/world-war-one/articles/changing-lives-gender-expectations#>

Тема 11. Війна і місто

Chickering, R (2009) *The Great War and Urban Life in Germany. Freiburg, 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 1–11, 262–317 (Introduction, Chapter 7. The War on the Senses)

Chickering, R, Förster, S (eds) (2006) *Great War, Total War. Combat and Mobilization on the Western Front, 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 207–225 (Chapter 11. The First Air War Against Noncombatants: Strategic Bombing of German Cities in World War I)

Додатково

Щодра, О, Петрій, І (2014) 'Повсякденне життя Львова під час російської окупації 1914–1915', *Львів. Місто – Суспільство – Культура*, том IX. Щоденне життя міста, 354–378.

Винник, О (2010) 'Регламентація щоденних практик у публічному просторі Львова (1914–1918)', *Magisterium*, вип.41. Istorychni studii Доступно:

<http://history.ukma.kiev.ua/docs/journals/magisterium/41/vynnyk.pdf>

Тема 12. Люди у підвішеному стані: військовополонені, біженці, переміщені особи, депортовані

Panayi, P (2012) *Prisoners of Britain. German Civilian and Combatant Internees During the First World War*, Manchester University Press, Manchester, New York, 123–165 (Chapter 4. Barbed Wire Disease and the Grim Realities of Internment)

Jones, H (2011) *Violence against Prisoners of War in the First World War: Britain, France and Germany, 1914–1920*, Cambridge University Press, New York, 257–314 (Chapter 6. Contested Homecomings: Prisoner Repatriation and the Formation of Memory, 1918–21)

Peter Gatrell (1999) A Whole Empire Walking. Refugees in Russia During World War I, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 141–170 (Chapter 7. Refugees and Construction of „National Identity”)

Додатково

Винник, О, (2009) ‘Ставлення цивільного населення Львова до полонених і поранених солдатів’, *Записки НАУКМА. Історичні науки*, том. 91, pp. 20–23. Available from: http://www.library.ukma.kiev.ua/e-lib/NZ/NZV91_2009_history/04_vynnyk_od.pdf

Жванко, Л, 2008 ‘Біженство Першої світової війни: історіографія проблеми чи проблема історіографії’, в *Історіографічні дослідження в Україні*, вип. 18, сс. 380 – 392. Доступно: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13239/23-Zhvanko.pdf?sequence=1>

Podcast 42. *Prisoners of War* by Kate Clements
<http://www.1914.org/podcasts/podcast-42-prisoners-of-war/>

Тема 13. Наслідки. Пам’ять і коммеморація.

Smith, VS, Audoin-Rouzeau, S, Becker, A (2008), *France and the Great War 1914–1918*, Cambridge University Press, New York, 146–175 (Chapter 5. The Ambiguous Victory and its Aftermath)

Mosse, GL, 1991 *Fallen Soldiers. Reshaping the Memory of the World Wars*, Oxford University Press, New York, Oxford, 126–156 (Chapter 7. The Process of Trivialization)

Тема 14. Пострепрезентації війни.

Winter, J 2000 *Sites of Memory, Sites of Mourning. The Great War in European Cultural History*, Cambridge University Press, Cambridge, 183–201.

Kelly, A 1997 *Cinema and the Great War*, Routledge, London, 35–46.

Winter, J, 2012 ‘Museums and the Representation of War’, *Museum and Society*, no. 10(3), pp. 150–163.

Для читання і перегляду

Література

1. Юнгер Е. (2014) У сталевих грозах, Книги-XXI, Чернівці.
2. Ремарк, Е.М. (2008) На західному фронті без змін, Фоліо, Харків.
3. Tardi, J (2012) *It was the War of the Trenches*, Fantagraphics Books, Seattle.

Фільми

1. На західному фронті без змін (1930), реж. Льюїс Майлстоун
2. Стежки слави (1957), реж. Стенлі Кубрик
3. Галліполі (1981), реж. Пітер Вір

Ігри

Valiant Hearts: The Great War (2014)